

ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА КАТО НОВА ЕРА В РАЗВИТИЕТО НА ОБЩЕСТВОТО

Иван Йотов Иванов

Докторант към катедра „Национална сигурност“ в професионално направление Обществени комуникации и информационни науки, докторска програма „Организация и управление на информационни процеси“ - УНИБИТ – Университет по библиотекознание и информационни технологии - София. Тема на дисертационния труд: „Лидерство във времето на глобализма. Диктатура на популизма“.

***Резюме:** Глобализацията като нова ера в развитието на съвременния свят отразява необходимостта от формирането и дефинирането на нова система на взаимодействие и общуване в свободното човешко общество. Глобализацията е определяна и като нов етап в човешката цивилизация, основаващ се на новата революционна система на знанието, иновативните технологии и техническите постижения, както и неимоверно бързият и променящ се модел на обществото като икономика, култура и отношения между хората. Новата система на глобализация, отричаща старите страсти на противопоставяне и символизиращи се със сблъсъци на идеологии и финансови противопоставяния, налага нов модел на единение в обществото, при който се търси възможност за постигане и откриване на най-доброто като позитивност за всеки индивид и за цялото човечество, както и смекчаване на негативните последици от глобализацията за мнозина хора. Предизвикателството пред традиционното общество и свръхзнаещите индивиди е да се създаде политика на устойчива глобализация на основата и принципите на образователно, финансово и политическо демократизиране.*

***Ключови думи:** цивилизация, общество, знание, глобализация, компютърна мрежа, екология.*

GLOBALIZATION AS A NEW ERA IN THE DEVELOPMENT OF SOCIETY

Ivan Yotov Ivanov

PhD student at the Department of National Security in the professional field of Public Communications and Information Sciences, doctoral program "Organization and Management of Information Processes" - UNIBIT - University of Library Science and Information Technology - Sofia. Topic of the dissertation: "Leadership in the age of globalism. A dictatorship of populism. "

***Summary:** Globalization as a new era because of the current situation reflects the need to create and define a new system of interaction and communication in a free human society. Globalization is also defined as a new stage in human civilization, based on a new revolutionary system of knowledge, innovative technologies and technical achievements, as well as an incredibly fast and changing model of society such as economy, culture and human relations. The new system of globalization, the rejection of the old passions against opposition and the symbolized ones are clashes of ideologies and financial oppositions, of a new model of unity in society, which are sought to achieve and find the best as positivity for each individual and for each humanity, and the mixing of the negative effects of globalization for many people. The challenge for traditional society and super-knowledgeable individuals is to create a policy of sustainable globalization based on the principles and principles of educational, financial and political democratization.*

***Key cities:** civilization, society, knowledge, globalization, computer network, ecology.*

Няма общество, политическа и икономическа система, култура, които да са жизнеспособни без промените, наложени от времето. Защото промените са източник на обновление. Тази истина важи с най-голяма сила за свободната политическа система, свободното общество, свободната икономика, които са част от световната глобализация. Способността за адаптация и приспособяването на всяко живо същество – човек, животински и растителен вид, към предизвикателствата и измененията в природата и в обществото е най-същественният фактор за оцеляването му. Глобализацията е нов универсален език извън границата на всеки индивид, държава, култура. Това е нов и универсален начин на комуникация, който дава възможност за общуване между хората, макар че не всички говорят един и същ език. Понастоящем сме свидетели на появата един нов свят от възможности, нов свят на съзидание, нов свят, в който всеки би следвало да участва както в изграждането му днес - тук и сега, но и в бъдещото му сътворяване и съзидание. Този нов свят се простира отвъд нашите представи.

Глобализацията, по своята същност, това е свободният обмен между хората – на стоки, материални и финансови средства, информация и познание. Този взаимен обмен е породен от нуждите, потребностите и първата и най-съществена човешка необходимост – общуването.

Възникването на глобализма може да се търси още при първобитните хора, когато първият хомосапиенс е дал парче банан на друг себеподобен, за да получи в замяна примитивно каменно сечиво, което да използва в бита и живота си. По този начин започва свободният търговски обмен между индивидите.

Помежду си хората си взаимодействат чрез свободна размяна на стоки и блага от хиляди години. Може да приемем, че своеобразното начало на глобализацията започва с Пътя на коприната, който свързва Азия, Африка и

Европа - характерен и добър пример за трансформативната сила на транслокалната размяна в Стария свят. Философията, религията, езикът, изкуствата и други аспекти на културата се разпространяват и смесват, докато нациите разменят продукти и идеи. През XV и XVI век се правят важни открития в изследване на океаните, включително началото на трансатлантическото пътуване към Новия свят на Америка. Глобалното движение на хора, стоки и идеи се увеличава значително през следващите векове. В началото на XIX век развитието на нови форми на транспорт, превозни средства, работещи с пара, или железопътните линии и телекомуникации, позволяват да се постигнат все по-бързи темпове на ръст в световния обмен. През XX век пътните превозни средства, железниците и авиолиниите правят транспорта по-лесен и по-бърз. Появата на електронната комуникация и по-специално на мобилните и спътникови комуникации, интернет и компютърните технологии, глобалната мрежа, позволява милиарди хора да се свързват и обменят всякаква информация помежду си по нов, непознат до сега начин. Целият процес води до изцяло нов начин на общуване и формира нов начин мислене в индивида и обществото.

След ерата на Студената война¹ възниква необходимост за формиране на нова международна система, която да формулира, дефинира и даде отговор на съвременните събития. Тази нова глобална система се създава от взаимодействието на старите страсти, символ на политика на противопоставяне, хаос, сблъсък на идеологии, и новия модел, начин на

---

¹ Терминът „студена война“ който се популяризира от американския политолог Бърнард Барух, означава продължителното напрежение и борба между Източния блок, начело със Съветския съюз, и Западния блок, доминиран от САЩ и НАТО, започнало след Втората световна война и продължило до разпадането на Съветския съюз в края на декември 1991 г. Това съперничество не води до мащабни преки боеве между блоковете, но е придружено с взаимни подозрения, конкуренция за власт, сила и военни заплахи, икономически натиск, селективна помощ, дипломатически маневри, пропаганда, убийства.

мислене и новите сили на единение в обществото. Глобализацията е необходимо да бъде разглеждана като сложен процес, чийто финал все още не сме в състояние да охарактеризираме и осмислим. В новата глобална система можем да открием едновременно: цивилизационни сблъсъци и хомогенизиране на цивилизацията; екологични катастрофи и екологични решения; икономически възход от либерализирането на световния пазар и противопоставяне, породено от нечовешка бедност в отделни региони; падане на стени и нови конфликти на разделение; поява на нови общности и засилване на етнически противоречия; нужда от създаване на нови ценности и забравеното уважение към стария морал.

Глобализацията като модел на система би следвало да бъде разгледана като етап от човешката цивилизация, която не е започната от нас и не би следвало да завърши с нашето и бъдещото ни поколение. Излишно е да търсим начин да я спрем, освен ако не искаме да пропилеем времето си в ненужни и празни опити. Може би най-голямото предизвикателство, пред което сме поставени, е да потърсим възможност за постигане и откриване на най-доброто като позитивност за всеки индивид и цялото общество, както и смекчаване на негативните последици от глобализацията за мнозина хора.

При разглеждането на последните ери на глобализацията – ерата преди Първата световна война² и ерата на Студената война, и сравнявайки ги със съвременната ера на глобализация, можем да открием сходства, но и съществени различия. Ерата преди Първата световна война – това е големият емигрантски поток към САЩ, сумиран с техническите постижения за

---

² Първата световна война е военен конфликт, продължил от 1914 до 1918 година. В него се включват повечето Велики сили. Над 70 милиона войници, от които 60 милиона европейци, са мобилизирани в една от най-тежките войни в човешката история. Убити са повече от 15 милиона души, което прави Първата световна война една от най-унищожителните.

комуникация, пътуване и търговски обмен, които правят света от „голям“ към „малък“ размер. Започването на войната, социалистическата революция, депресията, Втората световна война³, пречупват света икономически и идеологически, за да започне следващата ера - на Студената война. Приема се, че тя завършва в края на 90-те години на миналия век, когато Берлинската стена⁴ пада и е заменена с друга система: новата ера на глобализация, в която се намираме и сега. Новото в настоящата система е степента на интензитет, с която светът се обвързва в един общ глобален пазар и общ модел на общуване, както и големият брой държави и хора, които участват в този процес с готовност да заемат своето място в него.

На 11.10.1998 г. финансовият конгломерат в инвестиционната, банковата и консултантската сфера - „Мерил Линч“⁵, пуска платено съобщение на цяла страница в най-големите вестници на САЩ: “Светът е на

---

³ Втората световна война е глобална война, която продължава от 1 септември 1939 г. до 2 септември 1945 г. и се превръща в най-мощния военен конфликт в историята на човечеството. Почти всички страни в света, включително всички Велики сили, в определен момент се включват във войната, присъединявайки се към един от двата противостоящи военни съюза. Стига се до състояние на тотална война, в която пряко участват над 100 милиона души от 62 страни. Втората световна война е най-смъртоносният и кръвопролитен конфликт в човешката история, довел до 85 милиона жертви.

⁴ Берлинската стена става един от най-известните символи на Студената война и противопоставянето между Източния социалистически блок и западния демократичен свят. След Втората световна война Берлин е поделен между страните победителки СССР, САЩ, Великобритания и Франция на 4 окупационни зони. Берлинската стена (на немски: *Berliner Mauer*) служи за граница между Германската демократична република и Западен Берлин от 13 август 1961 до 9 ноември 1989 г. тя разделя западната част на град Берлин от цялата територия на ГДР и от източната част на града. В 3-те западни зони контролът е осъществяван съответно от окупационните власти на САЩ, Великобритания и Франция Източната зона, контролирана от съветските войски, впоследствие става столица на Германската демократична република. Стената се е състояла от 45 хиляди бетонни блокове, на височина 3,6 на 1,5 метра, със заоблен връх, чиято цел е да затруднява опитите за бягство към Западен Берлин.

⁵ Финансова структура в САЩ – един от най-големите лидери на световните финанси.

10 години. Той се роди през октомври 1989 г., когато падна Стената. Не е изненада, че най-младата световна икономика – глобалната – все още търси посоката си. Сложните сметки и баланси, които стабилизират икономиката, се научават с времето. Много световни пазари се освободиха съвсем неотдавна и се управляват по-скоро от чувствата на хората, отколкото от юмруците на държавата. От положението, в което се намираме, не виждаме причина да се отказваме от надеждите. Разпространението на свободната пазарна икономика и демокрацията позволяват на все повече хора да превръщат въжделенията си в реалност. Ефективното развитие и насочване на технологията са мощни фактори за разрушаване на границите между държавите, но и между хората. Струва ни се, че за десетгодишната си възраст светът продължава да е многообещаващ...“

Това съобщение звучи все по-актуално и днес, след повече от 20 години, а навярно така ще бъде и след доста време.

Съществува разбирането, че има редица разумни аргументи против промените, които понякога се свързват с глобализацията. Споделя се мнение от критиците, че Глобализацията е процес със спорен ефект. Налице са различни гледни точки и позиции за ползите и вредите от нея, които в много случаи са повлияни от по-общи идеологически възгледи. Докато поддръжниците на глобализацията я разглеждат като фактор за стопанското развитие в световен мащаб, нейните противници смятат, че тя е причина за икономически и екологични вреди. Възникналото в края на XX век антиглобалистско движение става известно със своите публични демонстрации, съпътстващи важни международни форуми. Значителна част от хората, независимо от политическите си пристрастия не приемат някои особености на модерния свят, самоцелните трансформации и странния манталитет в културата, политиката, обществото и рушенето на моралните

норми и обществен ред. От това в известен смисъл може да се тълкува, че всеки добре изграден и стоящ в обществото човек е „антиглобалист“. В книгата си “Отраженията“ авторът Бърг пише за консервативно настроен човек: “Да си привързан към малката общност, към която се числим в обществото е първият принцип (или ядката) на публичната ни принадлежност. Това е първото звено от серията, чрез която се приближаваме към патриотизма и любовта към човешкия род“⁶. Но тук замяната на този вид консерватизъм с т.нар. „лудизъм“ и този вид инстинкт на обществото води до опити за контрол и отричане на съвременното глобално общество. „Лудити“⁷ са участниците в първите стихийни бунтове срещу въвеждането на машините по време на индустриалната революция във Великобритания. Наричат се така на името на техния предводител Нед Луд⁸, който пръв разрушава своя стан, смятайки, че машините са причина за безработицата.

За да бъде разбрана глобализацията като нова ера в развитието на обществото, можем да направим паралел на „системата на студената война“ и „системата на глобализацията“. Като международна система, Студената война притежаваше структура, изградена на баланса на две свръхсили. Икономиките от източния блок се фокусираха около самозадоволяването, а западните - върху регулираната търговия. Студената война оформи два идеологически сблъсъка. По време на студената война технологиите бяха насочени към развитие на ядрени мощност, както и Космоса. Миграцията и придвижването на хората бе трудно осъществимо. Движещата сила на глобализацията е свободната пазарна икономика и колкото тя е по-отворена,

---

⁶ Burke, Reflections, p.136

⁷ Louditis – участници в стихийни бунтове срещу индустриализацията.

⁸ Ned Loud, предводител на стихийните бунтове срещу въвеждането на машините, потушени от британската армия през 1812 год.

толкова е по-ефективна. Определящите технологии на глобализацията станаха компютризацията, дигитализацията, комуникациите, интернет. Символът на студената война бе „Стената“ и „Разделението“. Символи на глобализацията станаха „Световната компютърна мрежа“ и „Общуването“. Определящият документ на Студената война бе „Договорът“, на глобализацията – „Сделката“. Мярката на Студената война бе „Теглото“ и „Броят“ – преди всичко ядрените и бомбените заряди, мярката на глобализацията е „Скоростта“ – на търговия, комуникации, пътуване. Според политолозите, студената война обособи и оформи два свята – „свят на приятели“ и „свят на врагове“. Глобализацията роди свой свят, който превърна „приятелите“ и „противниците“ в „свят на конкуренти“. Глобализацията притежава и свой собствен демографски модел. Това е все по-голямото преселение от аграрни провинциални райони към урбанизирани градски територии с начин на живот, свързан с глобалния.

Глобализацията е изградена върху три взаимно влияещи си и припокриващи се баланса. *Първият* е между силата на нациите и държавите. Този баланс поражда нова рамка на международните отношения, които формират характеристиката на този нов свят. Следвайки развитието и новите тенденции, се създава нов модел политическо мислене и взаимоотношения. *Вторият баланс* в системата на глобализацията е между държавите и нациите, от една страна, и глобалните пазари, от друга. Необходимо е да отчетем, че движещата сила на глобализацията е свободната пазарна икономика – обмен на милиарди инвестиции; огромен финансов ресурс във всяко място на света за кратко време; инвеститори, съсредоточени в глобални финансови центрове с огромни финансови възможности, надвишаващи бюджетите на редица страни. *Третият баланс* е най-новият от всички – балансът между индивида и нациите държави. Глобалната мрежа дава

възможност на индивидите да влияят на икономическите и политическите процеси повече от всякога до сега. Въпросът е дали тези „свръхзнаещи и можещи индивиди“ биха поискали това? В икономиката на глобализма е заложено, че новаторството и иновациите изместват традиционното мислене и традиционния начин на живот. Светът става все по-трудно място за живеене, защото става по-добро място за нововъведения. Хората предпочитат сигурното бъдеще пред постоянно променящо се бъдеще. Днес светът е неспиращо състезание, което трябва да печелиш непрекъснато, само частица секунда изоставане е равнозначно на загуба от часове, ден, месец.

Политиката на устойчива глобализацията се нуждае от образователно, финансово и политическо демократизиране. Образователното демократизиране на глобализацията - това са формиране на „закопи, мерки и възможности за бърза промяна“, насочени към лесно и достъпно обучение и образование на хората и достъп до новата революционна система на съвременното богатство - знанието. Финансово демократизиране на глобализацията, това е възможност за бърза промяна на ниска цена за осъществяване на социално равновесие сред различните прослойки на обществото и регионите, и консенсус за свободна търговия. А също така подкрепа на действието пред подаянието; протекция, а не протекционизъм; справяне с реалностите на бързия, знаещия и можещия свят, а не отричането му. Политическо демократизиране на глобализацията – това е повече демокрация в дългосрочен план и най-ефективният начин глобализацията да бъде устойчива, но същевременно и най-разумната и морална политика, която трябва да бъде следвана.

В книгата „Живот и политика“ в частта „Глобализъм и антиглобализъм“ Маргарет Тачър споделя: „Трябва да се радваме на световния триумф на капитализма, крайгълен камък на който е свободното

предприемачество. Трябва да направим така, че свободната търговия и обмен да предостави ползите на всички народи по света“⁹. Може би това налага извода, че глобализацията, това е триумфът и гласът на търговския протекционизъм, който трябва да просъществува като надежда и позитив за бъдещето на човечеството.

Глобализацията е могъща икономическа, политическа, културна сила и обществена потребност. Глобализацията – това е човечеството да има общи принципи и идеали, заедно хората да се въздигат, заедно и да падат. Тя се е превърнала в начин на мислене и процес на сближаване на мисловните процеси на хората.

Настоящата ера на глобализация е различна от предходните най-вече по своето съдържание. Благодарение на компютърните, сателитни, оптични връзки и глобалната мрежа на Интернет, развитието на иновативните технологии създават един общ свят. Уникалното е, че всичко това дава възможност на държавите и корпорациите да осъществяват обмен на бизнес, идеи, знание, но и на отделния индивид да разширява своето пространство на общуване все по-далече, по-бързо и по-евтино по цялото земно кълбо.

Начинът, по който могъщите инвеститорски бизнес-компани и конгломерати, съвременните държави и техните лидери, обществото и свръхзнаещите индивиди се вписват в глобализацията като процес, се превръща в тяхна отличителна черта и показва какво ще бъде тяхното и общочовешкото бъдеще.

---

⁹ Тачър, Маргарет. „Живот и политика“, 3 част „Изкуството на държавника. Стратегии за промяна на света“, глава 8 “Капитализмът и неговите критици“, част „Глобализъм и антиглобализъм“, стр.698